

Є. Савченко,

аспірант 2-го року навчання кафедри приватного права
Національного університету «Кієво-Могилянська академія»

ВІРТУАЛЬНІ АКТИВИ: НЕМАТЕРІАЛЬНІ БЛАГА ЧИ ОКРЕМІ ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ?

Вступ. Віртуальні активи в усьому різноманітті їх видів, є, чи не найпоширенішим цифровим об'єктом, який використовується в сучасному світі. Більшість з них набуло особливої популярності та масовості використання після створення технології розподіленого реєстру, зокрема, технології блокчейн. Відомо, що зазначені технології та безпосередньо самі віртуальні активи розглядаються країнами Європи, включаючи Україну, як поштовх до повномасштабної цифровізації економіки та потенціал до поглиблення цифрової інтеграції.

В таких умовах, якісне нормативно – правове регулювання віртуальних активів стає надзвичайно важливим чинником розвитку цифрових фінансів, а також ефективного функціонування ринку віртуальних активів. При цьому особливого значення в даному аспекті набуває питання цивільно-правової природи віртуальних активів, тобто розуміння їх юридичного наповнення та правової сутності, без чого в принципі неможливо розглядати питання регулювання будь-яких відносин, пов'язаних з об'єктом віртуальних активів.

З огляду на зазначене, автором розглянуто питання місця віртуальних активів в національній системі об'єктів цивільних прав через призму положень опублікованого Закону України «Про віртуальні активи» від 17.02.2022 № 2074-IX (надалі – Закон № 2074-IX) [1] та набравшого чинності Закону України

«Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав» від 10.08.2023 № 3320-IX (надалі – Закон № 3320-IX) [2], що є першими вітчизняними нормативними актами, які, зокрема, мають на меті визначити цивільно-правову природу віртуальних активів, а також їх правовий статус.

У цій статті проводиться комплексне дослідження місця віртуальних активів у системі об'єктів цивільних прав. Аналіз базується на класифікації віртуальних активів як різновиду нематеріальних благ та цифрової речі, виходячи з діючих положень Цивільного кодексу України (надалі – ЦКУ) [3]. Слід зазначити, що при написанні статті використано як загальнонаукові, так і спеціальнонаукові методи дослідження.

Загалом, встановлено, що цивільно-правове регулювання віртуальних активів та їх правового статусу перебуває на етапі зародження та становлення, що обумовлено новизною такої юридичної сутності як віртуальні активи, а також багатогранністю природи останніх, яка поєднує в собі технологічні, майнові, а також немайнові характеристики. Зазначені фактори разом з відсутністю аналогічних або схожих за своїм походженням та сутністю об'єктів цивільних прав в законодавчому полі, зумовлюють неабиякі складнощі для законодавців та науковців у визначенні правового режиму віртуальних активів та

їх місця в системі об'єктів цивільних прав. В результаті, правовий контекст дослідження характеризується недостатнім станом нормативної та **наукової розробки**, що виражений як в наявності неузгодженостей в законодавстві, так і в малій кількості ґрунтовних досліджень у вигляді дисертаційного характеру та наукових статей. Серед дисертаційних праць наявні дослідження Могил Л. С., яка аналізувала питання правового забезпечення використання криптовалюти в господарському обігу, Логойди В. М., який здійснював порівняльно-правовий аналіз криптовалюти як об'єкту цивільних прав та Некіт К. Г., яка досліджувала право приватної власності в інформаційному суспільстві через призму цивілістичної теорії та практики реалізації. З-поміж наукових статей варто виділити дослідження Некіт К. Г. «Віртуальні активи як різновид цифрових речей.» [4]. Однак, у вищевказаних працях не порушується проблематика місця віртуальних активів в системі об'єктів цивільних прав з огляду на нещодавні зміни до Цивільного кодексу України, які набули чинності лише у вересні 2023 року, і, відповідно, не пропонуються можливі шляхи її вирішення. Крім того, у контексті порівняльного аналізу віртуальних активів і нематеріальних благ, основна увага приділяється вивченню характеристик саме «криптовалюти», яка є лише складовою частиною категорії «віртуальні активи».

У статті окреслено проблематику категоризації віртуальних активів як об'єкта цивільних прав з огляду на його дефініцію та правовий статус, що визначені Законом № 2074-IX, а також визначення поняття «цифрової речі» та її базових ознак, викладених в Законі № 3320-IX. За результатами викладеної проблематики, сформувано аргументовані висновки та рекомендації щодо вдосконалення окремих положень законодавства, які допоможуть усунути неузгодженості

у підходах та розумінні з питань віднесення віртуальних активів до нематеріальних благ. На основі аналізу положень законодавства та праць вітчизняних науковців, які досліджують питання генезису окремих категорій нематеріальних благ, у статті доведено, що віртуальні активи не можуть бути віднесені до жодної з категорій нематеріальних благ, у зв'язку з властивими ознаками та базовими характеристиками останніх. Окремо автором сформульовано пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства з метою належного відокремлення віртуальних активів як об'єктів цивільних прав від нематеріальних благ.

Слід зауважити, що **результати дослідження** мають як теоретичне, так і практичне значення. Теоретична складова полягає у формуванні розуміння цивільно-правової природи віртуальних активів, яке може бути використане в правотворчій діяльності для уникнення непорозумінь під час категоризації віртуальних активів в системі об'єктів цивільних прав. Практична складова є результатом пізнання теоритичної, що виражається в можливості суб'єктів цивільних відносин належним чином та із забезпеченням дотримання цивільного законодавства, здійснювати операції з віртуальними активами. Крім того, практичне значення результатів дослідження полягає у можливості їх використання у правозастосовній діяльності – при захисті прав та інтересів громадян під час виникнення спорів, що стосуються обороту віртуальних активів.

Мета статті. Автор ставить перед собою амбітну ціль – надати вичерпну відповідь на одне з найбільш складних та фундаментальних питань, що виникають у контексті аналізу правової природи віртуальних активів: яким є місце віртуальних активів в системі об'єктів цивільних прав, виходячи з їх, без перебільшення, унікальних характеристик.

Постановка проблеми. Перші віртуальні активи почали з'являтися більше десяти років тому і вже доволі довгий час активно використовуються українськими громадянами. В останні роки популярність віртуальних активів постійно зростає, що підтверджується даними звітів авторитетних аналітичних блокчейн-компаній, відповідно до яких Україна посідає провідні позиції у різноманітних рейтингах серед таких категорій, як впровадження та володіння криптовалютами [5; 6; 7; 8;9]. Фактично вказані дані свідчать про наявність вже сформованих відносин, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, які існують протягом доволі тривалого періоду часу. Разом з тим, такі відносини досі не врегульовані на законодавчому рівні, ба-більше, законодавці досі не можуть прийти до однозначної позиції щодо місця віртуальних активів в системі об'єктів цивільних прав. Наявні невизначеності в питаннях віднесення віртуальних активів до того чи іншого об'єкту цивільних прав або його виокремлення в самостійну категорію породжують неабиякі складнощі у розумінні природи віртуальних активів, що невідвратно створює прогалини в питаннях функціонування правового режиму останніх. Цілком очевидно, що без розуміння природи зазначеного інструменту, учасники цивільних відносин не зможуть у повній мірі забезпечити дотримання положень законодавства під час проведення операцій з віртуальними активами. Це, в свою чергу, може мати істотний негативний вплив на реалізацію їх права на захист під час виникнення спорів, що стосуються обороту віртуальних активів.

Виклад основного тексту. Спроби українських парламентарів врегулювати обіг віртуальних активів на законодавчому рівні розпочались ще в 2017 році і тривали до березня 2022 року, коли в офіційних виданнях було опубліковано Закон

№ 2074-IX. Відповідно до положень згаданого Закону, він набуває чинності з дня набрання чинності законом України про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування операцій з віртуальними активами, який, однак, досі не був прийнятим Верховною Радою України.

Керуючись пунктом 1 частини першої статті першої Закону № 2074-IX, «віртуальний актив – нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі. Існування та оборотоздатність віртуального активу забезпечується системою забезпечення обороту віртуальних активів. Віртуальний актив може посвідчувати майнові права, зокрема права вимоги на інші об'єкти цивільних прав», а відповідно до частини першої статті 4: «Віртуальні активи є нематеріальними благами, особливості обороту яких визначаються Цивільним кодексом України та цим Законом. Віртуальні активи можуть бути незабезпеченими або забезпеченими».

Виходячи із змісту вищевказаних положень можна прийти до висновку, що законодавець відносить віртуальні активи до нематеріальних благ в системі об'єктів цивільних прав, якими згідно Глави 15 ЦКУ є: результати інтелектуальної, творчої діяльності (стаття 199), інформація (стаття 200) та особисті немайнові блага (стаття 201).

Перш ніж визначати до якої саме категорії нематеріальних благ, перерахованих вище, слід відносити віртуальні активи, варто насамперед зрозуміти природу та походження останніх. Як зазначає у своїй праці Грицай С. О., який формулює сутність віртуальних активів через призму криптовалют, криптовалюта – це тільки математичний код, який несе в собі інформацію про монету. Код, який народжується в результаті складних комп'ютерних математич-

них обчислень фактично є одиницею криптовалюти, в той час як одиницею їх виміру вважається монета. Вона існує лише у віртуальному просторі та функціонує за рахунок технології блокчейн. При цьому емісія криптовалюти (майнінг) відбувається за допомогою програмного забезпечення з відкритим вихідним кодом [10]. В свою чергу, Європейське Банківське Управління визначає наступні ознаки криптоактивів: 1) залежить переважно від криптографії та технології розподіленого реєстру або подібних технологій як частини його прийнятної або властивої цінності; 2) не випускається та не гарантується центральним банком або державним органом, та 3) може використовуватися як засіб обміну та/або для інвестиційних цілей та/або для отримання доступу до товару чи послуги [11]. На думку європейських законодавців, криптоактиви є одним з основних застосувань технології розподіленого реєстру, які є цифровим представленням вартості або прав. Представлення вартості включає зовнішню вартість, яка не є внутрішньою та приписується криптоактиву відповідними сторонами, або учасниками ринку, що означає, що вартість є суб'єктивною і залежить лише від інтересу покупця криптоактиву [12].

Враховуючи зазначене, можна виділити наступні базові ознаки віртуальних активів в контексті даного дослідження:

1) створення, існування та можливість обігу віртуальних активів реалізується виключно в віртуальному (цифровому) просторі;

2) віртуальні активи мають сприйнятну або властиву цінність, виражену як майновому, так і в немайновому еквіваленті;

3) віртуальні активи можуть використовуватися як засіб обміну та/або для інвестиційних цілей та/або для отримання доступу до товару чи послуги.

З'ясувавши природу віртуальних активів, варто здійснити порівняльний аналіз її сутності з невід'ємними характеристиками кожної з категорій нематеріальних благ, перелічених вище.

Відповідно до положень статті 199 ЦКУ, результати інтелектуальної, творчої діяльності та інші об'єкти права інтелектуальної власності створюють цивільні права та обов'язки відповідно до книги четвертої цього Кодексу та інших законів. При цьому, право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом (частина перша статті 418 ЦКУ). Литвин Й.С. у своїй праці підкреслює, що результатом творчої діяльності є дещо таке, чого ще не існувало, певні нематеріальні результати праці людини творчого характеру. У цьому аспекті специфічною рисою творчості є те, що творча діяльність не може бути повторенням відомого, її результату завжди властива новизна, а її суб'єктом може бути лише людина. Творчість – процес усвідомлений, цілеспрямований і, як правило, передбачуваний. Вона властива людині у будь-якій сфері її доцільної діяльності. Водночас слід розуміти, що творча діяльність – поняття більш широке, ніж інтелектуальна діяльність. Результати інтелектуальної діяльності – це також результати творчої діяльності, яка до того ж є і розумовою діяльністю. Але результати інтелектуальної діяльності обов'язково мають відповідати встановленим вимогам закону і лише за цієї умови вони можуть бути об'єктами права інтелектуальної власності. У разі їх невідповідності вимогам закону вони не можуть стати об'єктами правової охорони [13]. Окремо варто зазначити, що право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелек-

туальної власності, зміст яких щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності визначається цим Кодексом та іншим законом (частина 2 статті 418 ЦКУ). При цьому, право інтелектуальної власності та право власності на річ не залежать одне від одного, тому перехід права на об'єкт права інтелектуальної власності не означає переходу права власності на річ і навпаки (стаття 419 ЦКУ). Також варто звернути увагу і на перелік об'єктів інтелектуальної власності згідно статті 420 ЦКУ, які мають матеріальне втілення: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, програми організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування напівпровідникових виробів; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці.

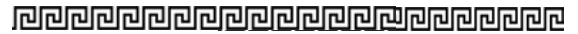
На підставі зазначеного можна констатувати, що віртуальні активи не можуть вважатися результатом творчої або інтелектуальної діяльності, адже процес їх створення (емісії) не передбачає втілення творчості, а також інтелектуальної діяльності. Перехід права власності на віртуальний актив, на відміну від переходу права інтелектуальної власності на відповідний об'єкт інтелектуальної власності, означає перехід тріади правомочностей на таку цифрову річ. Крім того, віртуальні активи взагалі не потребують матеріального відображення у вигляді сприйнятного для розуміння людини об'єкта, для того, щоб вважатися об'єктом права інтелектуальної власності.

Згідно частини першої статті 200 ЦКУ та абзацу четвертого частини першої статті 1 Закону України «Про інформацію» [14], інформацією є будь-які відомості та/або дані, які

можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. Порядок використання інформації та захисту права на неї встановлюється законом (частина третя статті 200 ЦКУ).

Спираючись на праці Козинець А. О. [15] та Заболотної Н. Я. [16] для узагальнення численних теоретичних підходів до висвітлення юридичного змісту категорії «інформація», варто орієнтуватися передусім на такі її властивості: нематеріальність (ціннісна самостійність інформації відносно носія); суб'єктивний характер (зумовленість інформації інтелектуальною діяльністю); невід'ємність від суб'єкта (інформацію не можливо вилучити у суб'єкта, який її створив, передав, отримав тощо); старіння в часі (моральне, але не матеріальне); універсальність (зміст може бути відображений в будь-якій формі); трансформованість (незалежність змісту від форми фіксації й способу передачі); властивість тиражованості (поширеності) інформації; здатність до безвартного відтворення, копіювання, збереження; неспоживність (можливість багаторазового використання); необхідність об'єктивації для включення в правовий обіг (у формі відомостей про навколишній світ, зокрема про явища, події, процеси).

Віртуальні активи є віддільними від особи, яка їх відчужує, вони морально не старіють в часі та можуть бути відображені виключно в нематеріальній (цифровій) формі, на відміну від інформації, яка характеризується універсальністю та трансформованістю. Крім того, віртуальним активам не властиві також і такі ознаки як тиражованість (поширеність) та неспоживність. Оскільки віртуальні активи існують у формі чіткої та унікальної послідовності символів, вони є ідентифікованими в системі розподіленого реєстру та, відповідно не можуть бути продубльовані та протиражовані. У зв'язку з тим, що можливість та спосіб використання віртуальних

активів визначається особливостями системи її створення чи обороту або умовами емісії, відображеними в білій книзі, можна стверджувати, що природі віртуальних активів більш характерна вичерпність. Як слушно зазначає Некіт К. Г., цінність інформації полягає у її змісті, а тому криптовалюта як різновид інформації є такою лише за своєю формою [17].

Згідно частини першої статті 201 ЦКУ, особистими немайновими благами, які охороняються цивільним законодавством, є: здоров'я, життя; честь, гідність і ділова репутація; ім'я (найменування); авторство; свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, а також інші блага, які охороняються цивільним законодавством.

Як слушно зазначає у своїй праці Скрипник В. Л., немайнові блага є особливим об'єктом цивільних прав, і ця особливість полягає у такій обов'язковій їх ознаці як невідчужуваність. Розпорядження особистими немайновими благами як об'єктом цивільних прав не охоплює поняття відчуження, оскільки передача природних прав іншій особі шляхом продажу, дарування, міни неможлива, оскільки суперечить сутності цього права [18]. Іншою важливою ознакою немайнових благ є відсутність майнового або економічного характеру. Ця особливість, у поєднанні з невідчужуваністю, визначає їх базові характеристики. Особливої уваги заслуговує питання походження окремих категорій немайнових благ як здоров'я, життя, честь, гідність. Визначальною рисою зазначених категорій немайнових благ є їх «природне» походження, тобто виникнення, яке пов'язане з моментом народження людини.

Із зазначених ознак немайнових благ очевидним вбачається висновок про невідповідність і повну протилежність природи віртуального активу сутності немайнових благ.

Підсумовуючи вищевказане, можна із впевненістю стверджу-

вати, що аналіз Закону № 2074-IX, Глави 15 ЦКУ та релевантних праць вітчизняних вчених, надає можливість прийти до однозначного висновку щодо неможливості віднесення віртуальних активів до будь-якої з категорій нематеріальних благ, що визначені в статтях 199–201 ЦКУ. Це в свою чергу, свідчить про правову невизначеність, закладену Законом № 2074-IX в поняття та природу віртуальних активів, яка невідворотно спричинить непорозуміння у правозастосовній практиці. Невизначеність підсилюється тим фактом, що перелік об'єктів, поданий у статті 177 ЦКУ є невичерпним та передбачає можливість існування «інших нематеріальних благ».

Разом з тим, 03 вересня 2023 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав».

Сутність вищевказаних змін полягає в доповненні об'єктів цивільних прав, викладених в статті 177 ЦКУ, цифровими речами, сферою існування яких визначено цифрове середовище (статті 178 ЦКУ). Крім того, ЦКУ було доповнено новою статтею 179¹, яка надає визначення поняттю «цифрової речі», до якої, зокрема, віднесено і віртуальні активи, як «блага, що створюється та існує виключно у цифровому середовищі та має майнову цінність».

Цивільний кодекс не містить визначення поняттю «благо», хоча і використовує його у статті 177 та 201 ЦКУ в контексті матеріальних, нематеріальних та немайнових благ. На думку С. О. Сліпченка, під благом слід розуміти все те, що об'єктивно існує і завдяки своїм корисним властивостям здатне задовольняти потреби суб'єкта [19]. Ноняття «благо» застосовується як узагальнююче щодо речей, зокрема грошей, цінних паперів, іншого майна, майнових прав, результатів робіт, послуг, результатів інтелектуальної, творчої діяльно-

сті, інформації тощо. Прикметники «матеріальний» та «нематеріальний» становлять дихотомічну пару та вказують на характерні особливості об'єктів того чи іншого виду. Матеріальність вказує на те, що благо властива фізична субстанція, воно належить до предметів матеріального світу, характеризується розміром, кольором, структурою. Відповідно, нематеріальність свідчить про відсутність у блага фізичної субстанції, відтак благо не належить до предметів матеріального світу, не окреслюється властивостями форми, розміру, кольору, структури [20].

Очевидно, що під благами слід розуміти будь-які об'єкти як матеріального, так і нематеріального світу, які здатні задовольнити потреби людини. В контексті цивільних правовідносин блага можна ототожнювати з такою правовою категорією як об'єкти цивільних прав.

Ураховуючи те, що віртуальний актив існує виключно в цифровому середовищі та, відповідно, немає матеріальної форми вираження, законодавець не виключає можливості його належності до певної категорії нематеріальних благ, ключові аспекти регулювання та характеристики яких викладені в Главі 15 ЦКУ. Аналогічний підхід застосовується також до «інших», неназваних законодавцем нематеріальних благ, згаданих в статті 177 ЦКУ.

В даному аспекті варто також зазначити і те, що положення статті 179¹ ЦКУ розміщені в Главі 13 Розділу III (РЕЧІ. МАЙНО), на відміну від виокремлених в Главі 14 та 15, цінні папери та нематеріальні блага. У контексті розміщення цінних паперів у окремій Главі 14 слід наголосити на тому, що іменні емісійні цінні папери відповідно до положень абзацу другої частини шостої статті 8 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», існують виключно в електронній формі, а відповідно до частини першої цієї ж

статті мають яскраво виражену майнову та економічну природу.

Таким чином, законодавець виокремив цінні папери та нематеріальні блага в окремі Глави у зв'язку з наявністю у них особливих, невласливих інших речам, ознак та характеристик. Такий підхід на думку автора також має місце і в ситуації з цифровими речами.

Доцільним та раціональним вбачається розміщення положень, присвяченим цифровим речам, до окремої Глави у Розділі III ЦКУ, а також приведення у відповідність дефініції та правового статусу віртуальних активів в Законі № 2074-IX, з обов'язковим виключенням положень, що стосуються віднесення віртуальних активів до нематеріальних благ. Такі зміни дозволять забезпечити правову визначеність в питаннях місця віртуальних активів у системі об'єктів цивільних прав, що, у свою чергу, створить сприятливі умови для ефективного регулювання цивільно-правових відносин, пов'язаних з оборотом віртуальних активів. Окрім того, такий методологічний підхід забезпечить надійну основу для формування уніфікованої, єдиної та сталої правозастосовчої практики, що забезпечить, окрім правової визначеності, також і загальнообов'язковість закону.

Висновки. Віртуальні активи є особливими об'єктами цивільних прав у зв'язку із їх унікальною природою, яка характеризується багатогранністю – технологічні, майнові та водночас немайнові властивості разом з особливостями обігу віртуальних активів, роблять цей інструмент не схожим за своєю суттю на жоден з існуючих об'єктів, які перебувають в цивільному обороті. Результати дослідження прямо вказують на те, що віртуальні активи не можуть бути віднесені до жодної з категорій нематеріальних благ, особливості правового регулювання яких визначає ЦКУ, з огляду на взаємовиключні базові ознаки та харак-

теристики зазначених об'єктів. Не зважаючи на позитивні зміни у законодавчих підходах до визначення правової сутності віртуальних активів, зокрема, включення цифрових речей до системи об'єктів цивільних прав та визначення їх майнового характеру, що свідчить про спроби визначити цивільно-правову природу віртуального активу та його правовий режим, законодавець не дає однозначної відповіді на те, яким є місце віртуальних активів в системі цивільних прав. Така принципова невизначеність та неузгодженість може мати значний негативний вплив на ефективність механізмів правового регулювання цифрових відносин в системі цивільного обороту, а також формування правозастосовну практику.

Вищезазначена проблематика зумовлює необхідність в удосконаленні правових підходів в частині надання правової визначеності щодо питань визначення місця віртуальних активів в системі об'єктів цивільних прав. Так, на думку автора, віртуальні активи мають бути віднесені до окремих об'єктів цивільних прав, що є відмінними від, в тому числі, нематеріальних благ. Відповідно, доцільним та раціональним вбачається розміщення положень, присвяченим цифровим речам, до окремої Глави у Розділі III ЦКУ, а також приведення у відповідність дефініції та правового статусу віртуальних активів в Законі № 2074-IX, з обов'язковим виключенням положень, що стосуються віднесення віртуальних активів до нематеріальних благ.

Автором розглянуто питання місця віртуальних активів в національній системі об'єктів цивільних прав через призму положень опублікованого Закону № 2074-IX та набравшого чинності Закону № 3320-IX, що є першими вітчизняними нормативними актами, які, зокрема, мають на меті визначити цивільно-правову природу віртуаль-

них активів, а також їх правовий статус.

У статті проводиться комплексне дослідження місця віртуальних активів у системі об'єктів цивільних прав. Аналіз базується на класифікації віртуальних активів як різновиду нематеріальних благ та цифрової речі, виходячи з діючих положень ЦКУ.

Загалом, встановлено, що цивільно-правове регулювання віртуальних активів та їх правового статусу перебуває на етапі зародження та становлення, що обумовлено новизною такої юридичної сутності як віртуальні активи, а також багатогранністю природи останніх, яка поєднує в собі технологічні, майнові, а також немайнові характеристики. Зазначені фактори разом з відсутністю аналогічних або схожих за своїм походженням та сутністю об'єктів цивільних прав в законодавчому полі, зумовлюють неабиякі складнощі для законодавців та науковців у визначенні правового режиму віртуальних активів та їх місця в системі об'єктів цивільних прав.

У статті окреслено проблематику категоризації віртуальних активів як об'єкта цивільних прав з огляду на його дефініцію та правовий статус, що визначені Законом № 2074-IX, а також визначення поняття «цифрової речі» та її базових ознак, викладених в Законі № 3320-IX. За результатами викладеної проблематики, сформовано аргументовані висновки та рекомендації щодо вдосконалення окремих положень законодавства, які допоможуть усунути неузгодженості у підходах та розумінні з питань віднесення віртуальних активів до нематеріальних благ. На основі аналізу положень законодавства та праць вітчизняних науковців, які досліджують питання генезису окремих категорій нематеріальних благ, у статті

доведено, що віртуальні активи не можуть бути віднесені до жодної з категорій нематеріальних благ, у зв'язку з властивими ознаками та базовими характеристиками останніх. Окремо автором сформульовано пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства з метою належного відокремлення віртуальних активів як об'єктів цивільних прав від нематеріальних благ.

Ключові слова: віртуальний актив, цифрові речі, криптовалюта, нематеріальне благо.

Savchenko Ye. Virtual assets: intangible goods or distinct objects of civil rights?

The author examines the place of virtual assets within the national system of civil rights objects through the lens of the provisions of the enacted Law № 2074-IX and the effective Law № 3320-IX. These laws represent the first domestic legislative acts aimed specifically at defining the civil-law nature and legal status of virtual assets.

The article conducts a comprehensive study of the role of virtual assets in the system of civil rights objects. The analysis is based on the classification of virtual assets as a type of intangible goods and digital things, in accordance with the current provisions of the Civil Code of Ukraine (CCU).

Overall, it is established that the civil-law regulation of virtual assets and their legal status is in its nascent and formative stages. This is due to the novelty of the legal essence of virtual assets and the multifaceted nature of the latter, which combines technological, property, and non-property characteristics. These factors, along with the absence of similar or analogous civil rights objects in legal terms, pose significant challenges for legislators and scholars in determining the legal regime of

virtual assets and their place in the system of civil rights objects.

The article outlines the issues related to the categorization of virtual assets as objects of civil rights, considering their definition and legal status as determined by Law № 2074-IX, as well as the definition of the concept of "digital thing" and its fundamental characteristics as laid out in Law № 3320-IX. Based on the presented problematics, reasoned conclusions and recommendations are formulated to improve certain provisions of the legislation, which will help to eliminate inconsistencies in approaches and understanding of the issues related to the classification of virtual assets as intangible goods. Based on the analysis of the legal provisions and the works of domestic scholars who investigate the genesis of certain categories of intangible goods, the article proves that virtual assets cannot be classified under any category of intangible goods due to their inherent characteristics and basic features. Separately, the author formulates suggestions for amending the current legislation with the aim of properly distinguishing virtual assets as objects of civil rights from intangible goods.

Key words: virtual asset, digital goods, cryptocurrency, intangible asset.

Література

1. Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.2022 р. № 2074-IX : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> (дата звернення: 12.01.2024).

2. Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав : Закон України від 10.08.2023 р. № 3320-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3320-20#Text> (дата звернення: 12.01.2024).

3. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 12.01.2024).

4. К. Г. Некім, Віртуальні активи як різновид цифрових речей. *Часопис цивільного права*. 2022. № 45. С. 53-57. URL: <https://doi.org/10.32837/chc.v0i45.466> (дата звернення: 14.01.2024).

5. Global Crypto Adoption Up 880% in 2021 – Chainalysis. Chainalysis. URL: <https://www.chainalysis.com/blog/2021-global-crypto-adoption-index/> (дата звернення: 14.01.2024).

6. 2022 Global Cryptocurrency Adoption Index – Chainalysis. Chainalysis. URL: <https://www.chainalysis.com/blog/2022-global-crypto-adoption-index/?fbclid=IwAR0pNYCqnTC4Okjzc1No7aDmPqJMXqBLW3MHVssxcgZOXVV-627d76eYFRU> (дата звернення: 14.01.2024).

7. Chainalysis: The 2023 Global Crypto Adoption Index. Chainalysis. URL: <https://www.chainalysis.com/blog/2023-global-crypto-adoption-index/> (дата звернення: 14.01.2024).

8. Crypto ownership Ukraine 2021 – Triple-A. Triple-A – Triple-A. URL: <https://triple-a.io/crypto-ownership-ukraine-2021/> (дата звернення: 14.01.2024).

9. Crypto ownership Ukraine 2022 – Triple-A. Triple-A – Triple-A. URL: <https://triple-a.io/crypto-ownership-ukraine-2022/> (дата звернення: 14.01.2024).

10. С.О. Грицай, Правова сутність дефініції «віртуальні активи» у Законі України «Про віртуальні активи». *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 1. С. 247. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.01.45> (дата звернення: 14.01.2024).

11. European Banking Authority. Report on crypto assets with advice for the European Commission. User account | European Banking Authority Extranet. URL: <https://extranet.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/2545547/67493daa-85a8-4429-aa91-e9a5ed880684/EBA%20Report%20on%20crypto%20assets.pdf?retry=1> (дата звернення: 14.01.2024).

12. Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-

assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937 : Regulation від 31.05.2023 р. № 2023/1114. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj> (дата звернення: 14.01.2024).

13. С. Й. Литвин, Сутність результату інтелектуальної, творчої діяльності як об'єкта цивільного права. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 3. С. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkur_2015_3_42 (дата звернення: 14.01.2024).

14. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII : станом на 27 лип. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 14.01.2024).

15. А. О. Кодинець, Інформація як об'єкт цивільно-правової охорони. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. № 39(1). С. 59–60. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/pvuzhpr_2016_39\(1\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/pvuzhpr_2016_39(1)_16) (дата звернення: 14.01.2024).

16. Н. Я. Заболотна, Інформація як самостійний об'єкт цивільного права: теоретичне дослідження. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 105–106. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/22> (дата звернення: 14.01.2024).

17. Некім, Віртуальні активи як різновид цифрових речей. С. 54.

18. В. Л. Скрипник, Немайнові блага як об'єкти цивільних прав. *Приватне право і підприємництво*. 2018. №18. С. 102. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prpr_2018_18_24 (дата звернення: 15.01.2024).

19. С. О. Сліпченко, Особисті немайнові правовідносини щодо оборотоздатних об'єктів : монографія. 552 с. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/1845> (дата звернення: 14.01.2024).

20. С. О. Сліпченко, Щодо системи об'єктів цивільного права України. *Приватне право України і європейська інтеграція: тенденції та перспективи : матеріали VI Міжнародного цивільно-правового форуму, м. Київ, 14–15 квіт. 2016 р. Біла Церква*, 2016. С. 82–83.

